

הסידות בפרשה

הרב יצחק שפירא

פרשת אמר

לא לפגוע, כן לסלוח

מצד אחד ה' מאוד מייקר את השלמות שלנו, ולכן הכתוב מתייחס בחריפות לפגיעות של אדם בזולתו. אבל מצד שני ה' גם מצווה אותנו לסלוח

שלום לידידינו היקרים!

אדם שמזיק לחברו ופוצע אותו צריך לשלם על כך - "עין תחת עין שן תחת שן, כאשר יתן מום באדם כן ינתן בו". להלכה על האדם לפדות את העונש בתשלום ממוני, אם כן - למה התורה כתבה זאת בלשון של "עין תחת עין"?

ה' מייקר את השלמות שלנו

בפרשת אמור יש מגוון ציוויים מתחומים שונים ולקהלים שונים: מצוות לכהנים ומצוות שמופנות לכולם, מצוות שבין אדם למקום ומצוות שבין אדם לחברו, מצוות בענייני קרבנות שנוהגות במקדש ומצוות שנוהגות בכל המקומות. אבל יחד עם זה ניתן למצוא קו שמקשר נושאים רבים בפרשה - השלמות. ה' לא רוצה שכהנים יהיו בעלי מומים, ושהקרבנות יהיו בעלי מומים, ואסור לסרס בעלי חיים, ואסור לפגוע בבהמה של חבר ובוודאי שלא בגופו של החבר.

השלמות מבטאת את הרצון של ה' לייקר אותנו. ה' רוצה שהאדם יהיה שלם ובעלי החיים יהיו שלמים, והמציאות תהיה שלמה, והוא מבטא את הרצון הזה בציוויים שהכהנים לא יהיו בעלי מומים, והקרבנות לא יהיו בעלי מומים, ובאיסור לסרס בעלי חיים.

הכתרת מלך כמשל

לשם ההמחשה, כשעושים הכתרה למלך אנגליה, למשל, מן הסתם לא יקחו למצעד ולתזמורת חיילים בעלי מומים. כמובן, כולם מקווים ומאמינים שמלך אנגליה ידאג לכולם, ובמיוחד למי שקשה לו וכדומה. אבל אם יקחו בעלי מומים להכתרה, פירושו של דבר שממליכים את המלך על מדינה של בעיות וחולשות, שהחולאים בה הם פניה. צורת הכתרה כזו יכולה לבטא או התרסה, כאומרת למלך 'אל תתעלם מהבעיות שלנו', או כהשלמה עם מציאות חסרה שאין לה תקווה להשתנות.

לעומת זאת כאשר הכתרת המלך היא בצורה הרגילה שלה, שאין בה בעלי מומים, זוהי מעין 'הצגת תכלית': יש לנו שאיפה לשלמות, ובעיקר למלך יש שאיפה לשלמות, והוא היה רוצה לראות את כל האזרחים אצלו בטוב ובשלמות כפי שנראית ההכתרה שלו. כאשר המלך הוא מלך מתוקן ולא מושחת, הכתרה כזו מאפשרת לו לבטא את הרצון שלו לרומם את האזרחים ואת הממלכה, ולדאוג להם, ולשאוף שגם הם יגיעו לשלמות או לפחות יתקרבו אליה. הכתרה כזו מאפשרת לו לבטא את הרצון שלו בעם ואת הדאגה שלו לעם, וזה מתקבל על ידי תרועות ההמלכה של העם, שחש שהמלך רוצה ומבטא את השאיפה שלו ושלם לטוב ולשלמות.

כך זה גם אצל ה': המצווה שהכהנים לא יהיו בעלי מומים והקרבנות לא יהיו בעלי מומים, מבטאת את הרצון של ה' שהמציאות כולה תצא מסבלותיה ומחולשותיה ומחסרונותיה, ולא תישאר כפי שהיא.

מכה אדם ומכה בהמה

לאחר שמבינים שה' רוצה ומייקר את השלמות שלנו, ניתן להבין טוב יותר את סוף הפרשה, שמדברת על פגיעה ונזקים באדם ובהמה: סוף הפרשה מדברת על אדם שפוצע את חברו או הורג אותו, ויחד עם זה מדברת על אדם שהורג או פוצע את בהמת חברו. לכאורה נזקי בהמה הם חלק מנזקי ממון, והיה ראוי להביא אותם עם כל נזקי ממון. למה הכתוב מייחד את הדיבור דווקא על נזקי בהמה, ומקשר אותם לנזקי אדם - "ומכמה בהמה ישלמנה ומכה אדם יומת"?

הסיבה לכך היא שה' רוצה שהמציאות כולה תהיה בשלמות: הכהנים שעובדים במקדש צריכים להיות בשלמות, ולא רק הכהנים, אלא גם הקרבנות שמקריבים בבית המקדש צריכים להיות בשלמות, ולא רק בבית המקדש, אלא גם מחוץ למקדש אסור לפגוע בבעלי חיים כך שלא יוכלו לפרות ולרבות, ואסור לאדם לפגוע בחברו, ולא רק בחברו אסור לפגוע, אלא אפילו בבהמת חברו. הפגיעה בבהמת חברו לא דומה לפגיעה בשאר רכוש, אלא היא פגיעה בחיות ובשלמות של המציאות, ובכך זוהי פגיעה חמורה יותר משאר נזקי ממון, והיא נכתבת יחד עם פגיעה באדם (גם בפרשת משפטים פגיעה בבהמה מתייחדת משאר פגיעה בממון - "חמישה בקר ישלם תחת השור וארבע צאן תחת השה").

עין תחת עין

כאשר אדם פוגע בגופו של חברו, לדוגמה כורת את ידו וכדומה - מצד אחד עליו לשלם כסף, אבל מצד שני הכתוב משתמש בלשון שממנה משמע שעליו לקבל עונש גופני מידה כנגד מידה: "שבר תחת שבר עין תחת עין שן תחת שן כאשר יתן מום באדם כן יתן בו".

אם אדם שהזיק לחברו צריך לשלם לו - מדוע התורה כותבת זאת בלשון של עונש גופני של מידה כנגד מידה? לפי תחילת הפרשה ניתן להבין את סוף הפרשה: ה' רוצה לראות אותנו שלמים, בשלמות, והוא רוצה שהאדם ידע זאת. ה' רוצה שאדם שהוריד יד לחברו חס ושלו, יחשוב שכאילו לו עצמו מורידים את היד, שכן מצד ה' אין הבדל בין הרצון שהאחד יהיה בשלמות, לרצון שזולתו יהיה בשלמות.

לפדות את העונש בכופר ממוני

חכמינו לומדים מהפסוק "ולא תקחו כופר לנפש רוצח אשר הוא רשע למות", שדווקא לרוצח אסור להרשות לתת כופר, אבל במזיק לחברו מותר וצריך לפדות זאת בכופר (ב"ק פג, ב).

לאחר שהאדם מת הוא לא יכול כבר לסלוח למי שעשה זאת. לכן מתייחסים לרוצח בהתייחסות האלקית: הרוצח רוצה שחברו ימות והוא לא, אבל מצד ה' אין העדפה כזאת, והוא רוצה שאף אחד לא ייפגע. ה' רוצה שהאדם ירגיש שאם הוא הורג את חברו זה כאילו שהוא עצמו מת, ולכן על רצח יש עונש מוות, ואסור לפדות זאת בכופר.

לעומת זאת כאשר האדם לא מת, והוא עודנו חי, הוא יכול לסלוח, וה' רוצה שהוא יסלח. נתינת הכופר מורה על כך שה' רוצה שהאדם יבטא את החלק הטוב שבו, את היכולת לסלוח, ועל הגבועונים, שלא הסכימו לקחת כופר, הכתוב אומר "והגבועונים לא מבני ישראל המה" (יבמות עט, א).

ה' רוצה שהאדם יראה את המציאות גם בהסתכלות של ה' וגם בהסתכלות שלו, ולכן אף על פי שהעונש על פגיעה באדם הוא עונש ממוני, הכתוב מכנה את העונש "עין תחת עין": ה' רוצה שהאדם יסתכל בהסתכלות האלקית, וירגיש שאם הוא הוציא עין לחברו זה כאילו שלו עצמו יצאה העין, ולכן כתוב "עין תחת עין". וה' רוצה גם שהאדם יבטא את הצד הטוב שבו ויסלח לחברו, ולכן פודים את העונש בכופר ממוני.

שנזכה שיתקיים בנו "ואשיבה שופטייך כבראשונה", ונזכה לשופטים שיביעו במשפט שלהם גם את הצד האלקי ואת הרחמים האלקיים שיש בתוך הדין, וגם שהדין יביע את הרחמים שיש בכל אחד ואחד מאיתנו.

שבת שלום!

בית 'עוד יוסף חי'

